

Lieksan kaupungin hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 raportointi vuodelta 2022

Kaupunginhallitus 03.04.2023 § 123
55/00.01.02.01.01/2022

Valmistelija

Hyvinvointijohtaja

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kunnassa on määritelty laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 § 6.

”Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Kunnan on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.”

Vuosien 2022-2025 laaja hyvinvointisuunnitelma hyväksyttiin Lieksan kaupunginvaltuustossa 28.3.2022. Hyvinvointilautakunta on käsitellyt hyvinvointisuunnitelman raportointia vuodelta 2022 kokouksessaan 7.3.2023 § 36, minkä jälkeen johtoryhmä on täsmentänyt joitakin raportin kohtia.

Alla on esitetty hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ja osittain tai kokonaan toteutuneita toimenpiteitä.

Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä ympäristö

Arkiaktiivisuutta ja viihtyisyyttä lisäävät infran ja toimintaympäristöjen ratkaisut yleisillä alueilla ja maankäytössä. Esteettömät ympäristöt, saavutettavat palvelut, käytettävät välineet ja ymmärrettävä tieto

Lieksan kaupungin osallisuuskysely toteutettiin vuoden 2022 lopussa hyvinvointisuunnitelman ja kaupungin kehittämisen tueksi. Tavoitteena oli saada kokemuksista Lieksasta ja lieksalaisuudesta sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista kaupungissa, sekä saada taustamateriaalia kaupungin strategiatyöhön. Kysely onnistui hyvin ja vastaajia oli 214. Suurin osa vastaajista oli kiinnostunut osallistumaan ja vaikuttamaan kaupungin ja oman asuinalueensa kehittämiseen ja valtaosa tiesi millä tavoin tämä on mahdollista. Vaikuttamismuodoista nousivat selkeästi esille äänestäminen ja kyselyihin osallistuminen.

Leikkipuistojen kehittäminen yhteistyössä asiakkaiden kanssa, keskusta-alueen penkkien sijoittelun tarkastelu, mahdollinen lisääminen

Leikkipuistojen kehittämiseen liittyvä kuntalaiskysely toteutettiin kesällä 2022. Kyselyssä kartoitettiin nykytilaa ja pyydettiin toiveita ja ehdotuksia leikkipuistojen kehittämiseen. Saadun runsaan palautteen pohjalta voidaan lähteä tekemään suunnittelutyötä ja aloittaa keskustan alueen leikkipuistojen uusiminen vuonna 2024.

Keskusta-alueen penkkien sijoittelun tarkastelu on aloitettu vanhusneuvoston toimesta.

Vastuullisen matkailun kehittäminen ja markkinointi (Koli, Pielinen, Ruunaa)

Kolin aluetta on kehitetty ja kehitetään edelleen kaavoitusten avulla (esim. Purnulahden kaavoitus ja Kolin kylän asuntoalueen kaavoitus).

Asukaskeskeiset palvelut

Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja vahvistaminen, (perhekeskuksen toimintasuunnitelma). Perheiden kohtaamispaikan toiminnan kehittäminen ja asiakaspinnan laajentaminen

Siun soten hallinnoiman perhekeskustoiminnan toimintasuunnitelma valmistui vuoden 2022 lopulla ja hyväksyttiin hyvinvoinnin ja terveyden lautakunnassa 2023 alussa. Suunnitelma kokoaa yhteen kuntien, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin lapsiperheiden palveluita ja niiden yhteensovittamista. Jalkauttaminen tapahtuu vuonna 2023.

Kohtaamispaikkakoordinaattoreiden yhteiset tapaamiset on aloitettu.

Yhdistysten ja järjestöjen osallisuuden ja osallistamisen lisääminen

Säännölliset yhdistys- ja järjestöillat on aloitettu ja vuonna 2022 niitä pidettiin kolme. Tilaisuuksissa kehitettiin yhteistyötä, käsiteltiin hyvinvointisuunnitelmaa ja luotiin yhteistä pohjaa tulevan toiminnan suunnittelulle.

Lapsiperheiden ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen

Hyvinvointialueen palveluihin kuuluva perhekeskustoiminta on lisännyt eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja selventänyt toimintamalleja. Tavoitteena on edelleen vahvistaa tätä työtä ja vähentää mahdollisia päällekkäisiä toimintoja.

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen erityislasten ja -nuorten tukeminen ja huoliin puuttuminen

Lasten/nuorten yksinäisyyden tunteen vähentäminen

Kolmitasoinen tuki on otettu käyttöön varhaiskasvatuksessa.

Perusopetuksen oppilaille ja lukio-opiskelijoille sekä muille nuorille suunnatuilla kyselyillä on kartoitettu heidän tuntemuksiaan ja kokemuksiaan masentuneisuudesta, ahdistuneisuudesta ja kiusaamisesta.

Kyselyiden pohjalta kouluilla ja kolmannella sektorilla on mietitty ja tehty toimenpiteitä lasten ja nuorten elämänlaadun parantamiseksi.

Hyvät työllistymisen ja työssä pysymisen edellytykset

Varhaiskasvatuksessa ja eri kouluasteilla on yrittäjyyskasvatusohjelma (Siussa on kipinä!). Kaupungin nuorten kesätyöt/kesäseteli. Kaupungin aktiiviset toimet uusien työpaikkojen luomiseksi. Avoimia työpaikkoja Lieksassa 31.12.2021 oli 83 ja 31.12.2022 105.

Hyvinvoivat, terveet ja osalliset asukkaat

Liikuntapaikkojen ja viheralueiden hoito ja kunnossapito. Taajamametsien hoito ja kehittäminen virkistyskäyttöön

Keskusta-alueen taajamahakkuut toteutuivat ja urheilupuiston yleisurheilukentän peruskorjauksen suunnittelu aloitettiin, samoin urheilupuiston liikennekorjauksen uudelleen suunnittelu.

Ennaltaehkäisevän päihdetyön rakenteiden ja toimintatapojen luominen/kehittäminen (Pakka-toiminta.) Ennaltaehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa –hanke 2022-2023

Siun soten toteuttaman koko maakuntaa koskevan ehkäisevän päihdetyön Pakka-hanke on aloittanut Lieksassa ja siihen on perustettu oma työryhmä. Ensimmäiseksi painopisteeksi valittiin nuorten päihteiden käyttö ja välittäminen alaikäisille ja lisäksi tietoa ja käytännön ohjeita arkeen lasten huoltajille. Lieksan kaupunki osallistuu hankkeeseen hyvinvointikoordinaattorin työpanoksella.

Järjestöjen ja kaupungin yhteistyön kehittäminen ja tukeminen ja yhdistysten toiminnan tukeminen

Säännölliset yhdistys ja järjestöillat (kolme), missä yhteistyötä on kehitetty.

Joitakin seuraaville vuosille siirtyneitä toimenpiteitä:

- kuljetusmahdollisuuksien selvittäminen liikuntarajoitteisille lähivirkistys-alueille.
- yhdistysten ja järjestöjen osaamisen hyödyntäminen ennaltaehkäisevänä toimintana työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi.
- monipuolinen palvelutarpeiden kartoitus uusitaan vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston tekemänä, kohteina sekä kunnan että hyvinvointialueen järjestämät palvelut.

Huomioita ja huolenaiheita

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Vuoden 2021 väestötietojen mukaan lapsiperheiden osuus kunnan perheistä oli 24 %, mikä on vähemmän kuin maakunnassa keskimäärin. Hieman yli neljännes lapsiperhe on yhden vanhemman perhe, ja yhden vanhemman perheiden osuus on lisääntynyt tasaisesti.

0–6-vuotiaiden osuus kunnan väestöstä oli 3,6 % (n=373) ja 7–15-vuotiaiden osuus 6,9 % (n=716). Toimeentulotukea sai 12,3 % (2020 tieto) lapsiperheistä, määrä on laskeva. Kaikista 1–6-vuotiaista varhaiskasvatuksessa oli vuoden 2022 lopussa 278 (257 2021).

Kouluterveyskyselyn (2021) tulosten perusteella voidaan muodostaa kuva lasten ja nuorten hyvinvoinnista.

Neljäs- ja viidesluokkalaisista 85 % on erittäin tai melko tyytyväisiä elämäänsä, luku on pysynyt samalla tasolla kuin vuoden 2019 ja 2017 kyselyissä, kuten koko maan tasolla.

Koulunkäynnistä pitää hyvin paljon tai melko paljon 73,80 % ja vuonna 2017 ja 2019 80,1 %, poikien ja tyttöjen välillä ei ole suurta eroa, prosenttiluku on koko maan tasolla. Koulu-uupumusta kokee 11,50 % vastaajista, tyttöjen ja poikien vastauksissa ei ole suurta eroa (koko maa 14 %). Opettajien kanssa hyvin toimeen tulevien määrä on 77,80 % ja vuonna 2019 75,9 %, tytöillä prosenttiluku on hieman suurempi.

Terveystilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien osuus on kasvanut vuoden 2017 luvusta 7 % vuoden 2021 lukuun 13,6 %. Päivittäin vähintään tunnin päivässä liikkuvien oppilaiden osuus vähenee, luku oli v. 2021 alle 30 %. Pojat liikkuvat tyttöjä enemmän.

Pääosin 4.-5. luokkalaiset ovat elämäänsä, perheeseen, koulunkäyntiin ja kaverisuhteisiin tyytyväisiä. Osa oppilaista tarvitsee kuitenkin erilaisia tukitoimia ja ohjausta, että heillä olisi yhtäläiset mahdollisuudet olla mukana yhteisössä ja saada onnistumisen elämyksiä ja kokea turvallisuuden tunnetta niin koulussa kuin muussakin elämässä.

Perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilaiden sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden tulokset kertovat, että yläkoululaisista on tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä 72 %, vuonna 2019 prosenttiluku oli 68,5. Pojat ovat merkittävästi tyytyväisempiä elämäänsä kuin tytöt. Kokonaistulos on hieman parempi kuin valtakunnallinen keskiarvo. Lukion opiskelijoista luvut ovat 2019 86 % ja 2021 68 %, tässä on selkeää laskua.

Koulunkäynnistä ilmoittaa pitävänsä 55 % (62 % 2019 ja 60 % 2017) yläkoululaisista, luvut ovat lähes samoja verrattuna koko maahan. Lukiolaisista 52 % pitää koulunkäynnistä, vuonna 2019 luku oli 76 %, lasku on selkeä ja alle valtakunnallisen luvun. Yläkoululaisista 45 % kokee, että heillä on vaikeuksia oppimistaidoissa (2019 48 % ja 2017 34 % ja vuoden 2021 valtakunnallinen ka 40 % ja 2017 38 %). Tytöt kokevat enemmän oppimistaidon vaikeuksia sekä Lieksassa että valtakunnallisesti.

Yksinäiseksi itsensä tuntee 14 %, vuonna 2019 luku oli 17 %. Tytöt kuitenkin tuntevat yksinäisyyden tunnetta huomattavasti enemmän kuin pojat, sama suuntaus on valtakunnallisesti.

Yläkoululaisista 95 % (2017 97 %) ja lukiolaisista kaikki vastanneet harrastavat jotakin vähintään kerran viikossa (koko Suomi 96 %). Liikuntaa viikoittain harrastaa yläkoululaisista 78 % (2019 70 %) ja lukiolaisista 87 % (2019 84 %), luvut eivät poikkea muun maan tuloksista.

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, oli 16 %, 8. ja 9. lk, koulukiusaaminen yläkoululaisten kesken on lisääntynyt ja 8. ja 9. luokan oppilaista yksinäiseksi tunsivat itsensä tytöistä 14 % ja pojista 11 %. Yläkoululaisista 21 % (vuonna 2019 11 %) on kokenut fyysisistä uhkaa vuoden aikana ja tytöistä 40 % on kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua ja lukiolaisistakin 35 %.

Yläkoululaisista tupakoi 10 %, (valtakunnallinen ka 2 %). Luku on pysynyt viime kyselyissä samalla tasolla. Nuuskaa käytti 3 %, samaa tasoa kuin vuonna 2019 (valtakunnallinen ka 2 %). Humalassa vähintään kerran kuukaudessa ilmoittaa olleensa 13 % (vuonna 2019 10 %), valtakunnallinen ka lähes sama. Kannabista on kokeillut 11 % (vuonna 2019 7 %), valtakunnallinen ka 12 %. Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö on aiheuttanut haittaa 8 prosentille oppilaista (v. 2019 7 % ja v. 2017 5 %).

Lukiolaisista nuuskaa käyttää 5 % (vuonna 2019 2 %.) ja humalassa vähintään kerran kuukaudessa on ollut 26 % (vuonna 2019 20 %), ja kannabista on kokeillut 10 % (vuonna 2019 2 %), valtakunnallinen ka 12 %. Kaikista vastanneista lähes 30 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Tuloksista voidaan tulkita, että nuorten elämäntavat ovat pääosin terveellisiä, päihteiden käyttö on kuitenkin hieman lisääntynyt. Koulussa viihdytään hyvin, vaikutusmahdollisuudet ja osallisuus koetaan melko hyviksi. Kuitenkin huonovointisuutta ja haasteita koulunkäynnissä koetaan paljon; nuoret ovat huolissaan omasta voinnistaan, tämä näkyy selkeästi tyttöjen kohdalla. Kiusatuksi tulemisen kokemus on myös lisääntynyt, kuten fyysisen uhan ja seksuaalisen häirinnän tunne, erityisesti tyttöjen kohdalla. Samoin jonkin verran oppimiseen liittyvät haasteet ovat lisääntyneet.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Vuoden 2021 väestötietojen mukaan 16–24-vuotiaiden osuus väestöstä on 6,44 % (n=667). Nuorisotyöttömiä oli vuoden 2022 lopussa kuusi alle 20-vuotiasta.

Työikäiset

Vuoden 2021 väestötietojen mukaan 25–64-vuotiaiden osuus kunnan väestöstä oli 45 %. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64-vuotiaiden määrä vastaavan ikäisestä väestöstä oli vuonna 2021 12,9 %, (Pohjois-Karjala 8%), määrä on pysynyt suunnilleen samana. Sairauspäivärahaa sai 25-64-vuotiaista 138,4 1 000 vastaavan ikäistä kohden. Tämä on noussut seurantakautena. Työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin vuonna 2022 14,1 % (n=567).

Ikääntyneet

Vuoden 2021 väestötietojen mukaan yli 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä oli 40 % (n=4 163). Yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä oli 49 % vastaa-van ikäisestä väestöstä ja kotona asuvia 91 %. Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneitä hoidettavia vuoden aikana, oli 5 % vastaavan ikäisestä väestöstä.

Yhteenvetoa

HYTE-kerroin ja TEAviisari

Vuonna 2022 HYTE-kertoimen perusteella kunnalle jaettava euromäärä oli 15,40 €/asukas ja se pienentyi hieman vuodesta 2021, tähän on syytä kiinnittää huomiota.

Tarkasteltaessa uusia TEA-viisarin (0–100) tuloksia, kunta saa arvokseen 64 (hyvinvointialue 65). Kunta sijoittuu muuta hyvinvointialuetta heikommalle tasolle perusopetuksen (54 hva 65) ja liikunnan (40 hva 70)

kategorioissa. Sen sijaan kunta on muuta maakuntaa korkeammalla tasolla kulttuurin (68 hva 54) sektorilla. Kuntajohto on samalla tasolla muun hyvinvointialueen kanssa (76).

Huoli-ilmiöitä

Alaikäisten sähkösavukkeiden käyttö on lisääntynyt ja tähän liittyvään ehkäisevään päihdetyöhön on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Kouluilla asiaa on käsitelty vuoden 2022 aikana. Nuorten lisääntyneet yksinäisyyden, masentuneisuuden ja ahdistuneisuuden tuntemukset ja kokemukset vaativat myös toimenpiteitä ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Ikäihmisillä ovat yksinäisyyden kokemukset myös lisääntyneet ja asiaa on käsitelty myöskin vanhus- ja vammaisneuvostossa ja mietitty erilaisia toimenpiteitä tähän liittyen.

Haasteita tuleville vuosille

Koronaviruspandemian jälkeiset hyvinvointi- ja palveluvajeet näkyvät kuntalaisten elämässä ja uusia hyvinvoinnin haasteita voi tulla esille viiveellä. Mielenterveyden haasteita ja yksinäisyyttä ilmenee kaikissa ikäryhmissä, ja mielenterveyden ongelmien hoitaminen on erittäin tärkeä hyvinvointialueelle kuuluva palvelu. Kaupungin peruspalvelut kuuluvat ennaltaehkäiseviin palveluihin. Väestön ikääntyminen edellyttää panostamista heidän hyvinvointiinsa hyvinvointialueen ikäihmisten palveluissa, joissa on syytä kiinnittää huomiota esim. eläkkeelle siirtyvien nivelvaiheeseen. Kaupunki toimii ikäihmisten ennaltaehkäisevien palveluiden rajapinnassa mm. vanhusneuvoston toiminnan ja ikäihmisten liikuntapalveluiden toteuttamisen kautta.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää, että hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 raportti vuodelta 2022 liitetään osaksi Lieksan kaupungin vuoden 2022 tilinpäätöstä.
Päätös	Kaupunginhallitus päätti, että hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 raportti vuodelta 2022 liitetään osaksi Lieksan kaupungin vuoden 2022 tilinpäätöstä.
Lisätietoja	Hyvinvointikoordinaattori Juha Ryyänen, p. 040 1044 160 sähköposti juha.ryynanen(at)lieksa.fi Hyvinvointijohtaja Arto Sihvonen, p. 040 1044 101, sähköposti arto.sihvonen(at)lieksa.fi